

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 01.05.2026).
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їх державами-членами, з іншої сторони : міжнародний документ від 27 черв. 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 01.05.2026).
3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23 верес. 1999 р. № 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14> (дата звернення: 01.05.2026).
4. Європейська соціальна хартія (переглянута) : міжнародний документ від 03 трав. 1996 р. (ратифікована Україною 14 верес. 2006 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062 (дата звернення: 01.05.2026).
5. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України : навчальний посібник. Київ : Знання, 2019. 312 с.
6. Case of Kechko v. Ukraine (Application no. 63134/00) : Judgment of the European Court of Human Rights, 8 November 2005. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70998> (accessed: 01.05.2026).
7. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>

УДК 341. 1(4)

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ ЄВРОПИ

ТЕРЕЩУК М.М., к.ю.н., старший викладач
кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін
Соціально – гуманітарний факультет

У статті досліджуються конституційно-правові засади функціонування міждержавних інституцій Європи в умовах багаторівневого європейського правопорядку. Аналізуються особливості правової природи, нормативної основи та інституційної структури Європейського Союзу та Ради Європи, а також їх вплив на формування національних конституційних систем держав-членів. Особливу увагу приділено співвідношенню принципів суверенітету держав та наднаціональності європейського права, а також ролі судових інституцій у забезпеченні єдності правозастосування в Європі.

Ключові слова: міждержавні інституції, конституційне право, Європейський Союз, Рада Європи, наднаціональне право, європейська інтеграція, верховенство права.

Конституційно-правове регулювання міждержавних інституцій Європи є складовою сучасного європейського конституціоналізму, який формується під впливом процесів інтеграції та поступового переосмислення класичного розуміння державного суверенітету. У сучасному правопорядку Європи формується багаторівнева система, в якій взаємодіють національні конституційні норми, міжнародно-правові зобов'язання та наднаціональні механізми регулювання, що зумовлює виникнення складної системи правових зв'язків та інституційних взаємодій.

Ключову роль у цій системі відіграє Європейський Союз, яка є найбільш розвиненою формою наднаціональної інтеграції в Європі. Її правова система базується на установчих договорах, що фактично виконують функцію «конституційної основи» інтеграційного правопорядку. У доктрині права Європейського Союзу закріплено принципи прямої дії та пріоритету права ЄС над національним правом держав-членів, що сформувалися внаслідок практики Суду ЄС та забезпечують єдність застосування норм у межах Союзу [1, с. 45–47].

Як зазначається в наукових дослідженнях, саме принцип верховенства права ЄС є ключовою умовою ефективності інтеграційного правопорядку [2, с. 112].

Водночас важливим елементом європейського правового простору виступає Рада Європи, яка забезпечує стандарти захисту прав людини, демократії та верховенства права на основі Європейської конвенції з прав людини. На відміну від ЄС, ця організація не створює наднаціонального законодавства у класичному

розумінні, однак її правовий вплив реалізується через обов'язкову юрисдикцію Європейського суду з прав людини та його прецедентну практику [3, с. 78].

Вирішальне значення у формуванні європейського правового простору має також діяльність Європейський суд з прав людини, рішення якого забезпечують уніфіковане тлумачення положень Конвенції та формують мінімальні стандарти захисту прав людини, обов'язкові для держав-учасниць. У науковій літературі підкреслюється, що така модель правозастосування фактично створює «квазіконституційний» рівень захисту прав людини в Європі [4, с. 201].

Важливою теоретико-правовою проблемою є співвідношення наднаціонального та національного конституційного права. Конституційні суди держав-членів ЄС виробили різні підходи до питання примату права ЄС, зокрема через доктрини «конституційної ідентичності» та «*ultra vires* контролю», що відображає прагнення зберегти баланс між інтеграційними зобов'язаннями та національним суверенітетом [5, с. 134]. У цьому контексті формується модель «конституційного плюралізму», яка передбачає співіснування різних рівнів правових систем без повного домінування одного з них.

Сучасний розвиток міждержавних інституцій Європи також супроводжується викликами, пов'язаними з демократичною легітимністю, ефективністю прийняття рішень та кризою довіри до наднаціональних структур. Водночас спостерігається тенденція до розширення сфер інтеграції, зокрема у сфері цифрового регулювання, міграційної політики, безпеки та захисту основоположних прав.

Таким чином, конституційно-правове регулювання міждержавних інституцій Європи є складною багаторівневою системою, що поєднує елементи міжнародного, наднаціонального та конституційного права. Його розвиток характеризується постійною еволюцією балансу між державним суверенітетом та інтеграційними процесами, що формують унікальну модель європейського правового порядку.

Список використаних джерел:

1. Craig P., de Búrca G. EU Law: Text, Cases, and Materials. Oxford : Oxford University Press, 2020. 1200 p.
2. Lenaerts K. European Union Constitutional Law. Oxford : Oxford University Press, 2021. 980 p.
3. Council of Europe. Official website. URL: <https://www.coe.int> (дата звернення: 21.05.2026).
4. European Court of Human Rights. Official website. URL: <https://www.echr.coe.int> (дата звернення: 21.05.2026).
5. European Union. Official website. URL: <https://european-union.europa.eu> (дата звернення: 21.05.2026).

УДК 340.132.6

ЮРИДИЧНІ КЛІНІКИ В УКРАЇНІ: ОСВІТНЯ, СОЦІАЛЬНА ТА ПРАВОЗАХИСНА ФУНКЦІЇ

Настіна О. І., к.ю.н., доцент
кафедри цивільно-правових дисциплін
Соціально – гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

У сучасних умовах розвитку системи перехідного правосуддя юридичні клініки відіграють важливу роль як у підготовці майбутніх правників, так і у забезпеченні доступу населення до безоплатної правничої допомоги. Їх діяльність сприяє реалізації конституційного права людини на доступ до правосуддя, а також формуванню практичних навичок у здобувачів юридичної освіти.

Ключові слова: юридична клініка, безоплатна правнича допомога, вирішення спорів, безкоштовна правнича консультація.

Історично розвиток юридичної клінічної освіти пов'язаний із суспільними викликами другої половини ХХ століття. У 50–60-х роках ХХ століття США та низка європейських держав зіткнулися з масштабними соціально-економічними проблемами, пов'язаними з економічною міграцією, безробіттям і зростанням рівня